

De speeltekst wijkt af van de uitgegeven tekst.

THEATERMAKERSHUIS DE QUEESTE

WWW.DEQUEESTE.BE

Kris Cuppens 2007 © SACD / een schrijfpdracht van theatermakershuis de Queeste
uitgegeven door de Queeste vzw, A. Dumontlaan 2, B-3600 Genk.

grafische vormgeving: S(C)HIP www.schip.tv

TYL VAN LIMBURG

KRIS CUPPENS

I

1.

Brussel.
Vrijdag 24 september 1971.

Een jongeman steekt
in het vroegochtendlijke gemiezer,
de straat over.

Gehaast.

De trappen af.

Tak-tak, tak-tak,
tak-tak, tak-tak,
tak-tak, tak-tak, tak.

Doorheen de verlaten 'galerie Ravenstein'.

Tok-tok, tok-tok,
tok-tok, tok-tok,
tok-tok, tok-tok, tok.

Bij het Centraal station,
côté Cantersteen,
vindt hij, bij flets neon-licht,
een taxi.

Eh.

Goedendag mijnheer.

Hein ?

Goedemorgen.

Bonjour jeune homme.

Eh. Oui.

Bonjour monsieur.

Eh.

Tongres s.v.p. monsieur.

Pouvez-vous me conduire à Tongres ?

Tongres. De...

De Koolkuil in Tongeren

Tongres ?

Oui, oui.

Tongres.

Ambiorix, hein ?

Oui, oui, c'est-ça.

Ambiorix. Oui.

C'est loin ça.

Oui, je sais.

Mais mais, c'est simple.

De tweede naar links,

En dan altijd rechtdoor,

tot de zon opkomt.

Ha.

Pardon?

Eh ?

J'ai de l'argent.

Assez ?

Oui.

Je pense que oui.

Allez veurojt.

Voesj met da koesj.

Hop in galop !

Pardon ?

Eh ?

Niks. De rien.

2.

Vrijdag.
Diezelfde vrijdag,
24 september 1971.
Vroege namiddag.

In de rotonde van het Brusselse PSK.
Camera's flitsen,
onophoudelijk.
Microfoons worden geïnstalleerd.
Een persconferentie is in de maak.

Dites monsieur...
Excusez-moi.
Est-ce que c'est pour le Roi et la Reine ?
Non, madame,
c'est pour la 'Lettre d'amour'.

Ah !
Vous dites:
pour une lettre d'amour ?
Ah, bon.

...
La lettre d'amour,
c'est une peinture, madame.
Une peinture de Johannes Vermeer de Delft.
Une peinture qui s'est envolée.

Ah oui.
Ah, c'est pour ça alors.
Pas pour le Roi et la Reine ?
Non, madame.
Pourtant ils habitent tout près... , n'est-ce pas ?
Oui, madame.

Een Vermeer die er niet meer is
wekt blijkbaar meer belangstelling
dan een Vermeer die er wel is.
Onder de nieuwsgierigen in het Paleis van Schone Kunsten,
hier te Brussel,
blijkbaar toch ook enkele echte kunstkenners.

Mesdames, messieurs,
Madame Bertouille du Palais de Beaux Arts.

Dames, heren,
Eerste substituut Janssens de Bisthoven
Bonjour.
Onze excuses voor het lange wachten.
Donc, toujours pas de trace.
L'enquête se révèle extrêmement difficile.
Inderdaad.

Waarschijnlijk is één en ander als volgt gegaan :
Iemand zich heeft laten insluiten,
want geen spoor van braak.
Geen vingerafdrukken.
Geen alarmsignaal,
geen bel trad in werking.
Waarschijnlijk het werk van een man alleen.
Geen medewerking,
van binnen- of buitenuit.
Geen uitkijk,
noch wachtende auto.
De diefstal moet goed zijn voorbereid.

L'œuvre a été détachée au moyen d'un couteau
à environ un centimètre du bord du châssis.

Si on retrouve le tableau,

il n'aura plus jamais les mêmes dimensions.

Ofwel is dit het werk van een onevenwichtige.

Ofwel een diefstal;

in ruil voor losgeld,

of in opdracht van een collectionneur.

Twee nachtwakers,

die de 6 verlichte tentoonstellingszalen

in tegengestelde richting moesten doorlopen,

en dus om de drie minuten, voor de Vermeer passeren

hebben niets gezien, niets gehoord.

De vraag is dan :

Hebben ze zich van hun taak gekweten ?

Ze zeggen van wel.

Il n'y a aucun siège dans ces salles,

et on ne peut quand-même pas s'imaginer

que les deux gardes dormaient debout ?

Ze worden, verscheidene malen per nacht,

à l'improviste, telefonisch gecontroleerd.

De diefstal is slechts 's morgens opgemerkt

bij het aflossen.

Maar enfin.

Dat is toch niet te geloven?

Men kan zich toch nauwelijks inbeelden

dat de wachters 100 keer

voorbij de lege muur van zaal H5 zijn gestapt ?

Tja.

Slechts bij de aflossing,

is de leegte ook als leegte gezien.

Waarschijnlijk, is de dief via een dakraam, ontsnapt,

en met behulp van een afgerukt gordijn

op het dakterras, 3m lager, terechtgekomen.

Door de gevelversiering

is hij ongezien verder kunnen lopen

en via de regenpijp 4m lager,

op de Baron Hortastraat

côté Ravenstein, geraakt.
A partir de là, nous avons aucune idée.

3.

Zaterdag 2 oktober 1971.

Op de redactie van Le Soir, in Brussel,
vraagt een onbekende
rond 17.00
een journalist aan de telefoon.
Hij zegt dat hij in bezit is van de gestolen Vermeer.

Allô, oui ?

Oui. Allô ?

Oui, rédaction sportive,
Walter Schwilden,
Je vous écoute.

...

Allô ?

Eh, oui, eh.

Bonjour.

Oui, bonjour, eh... ?

Eh. Oui.

Je, je demande au Soir,
de publier mes trois exigences
pour la restitution de 'La Lettre d'amour'.

'La lettre d'amour' de Vermeer.

De Vermeer oui, oui.

Donc. Eh.

D'abord,

il faut verser,

200 millions à Caritas Catholica

eh, en faveur des réfugiés du Bengale.

Et puis le Rijksmuseum d'Amsterdam, eh,

doit financer une campagne contre la faim dans le monde.

Et le Palais des Beaux Arts,

à Bruxelles,

doit faire la même-chose.

...

Allô ?

Allô, oui ?

...

Eh.

Le, le tableau n'est pas endommagé.

Alsof dat de laatste twijfels zou wegnemen.

Wij slagen er nauwelijks in,

om onze gesprekspartner te doen begrijpen,

dat hij moet aantonen

dat hij werkelijk in het bezit is van de Vermeer.

Mais, comment ?

Comment faire ?

Hij beschrijft vervolgens de uitsnijding.

En of dat volstaat ?

Est-ce suffisant-ça ?

Ecoutez :

Mh.

Envoyez-nous la photo du Vermeer
dans son état actuel.

Pauze.

Allô ?

Je n'ai pas de matériel de photographie-moi.

J'ai pas ça.

Maar dat hij eventueel
een klein stukje van het doek kan opsturen.

Par exprès.

Un petit morceau de la toile.

Vous publierez alors ?

We zeggen dat we op zijn brief zullen wachten.

Ik geef hem mijn rechtstreeks nummer.

Een half uur later wordt het privé-nummer gebeld.

Hij zegt dat hij heeft nagedacht .

Ecoutez.

Eh. J'ai confiance en vous.

Je vais vous le montrer, le Vermeer.

Hij geeft een precieze reisweg aan.

Leuven, Diest,

Soyez à 6 heures dimanche matin,
devant l'église de Herk-la-ville.

Herk-de-stad.

Oui.

Midden in de nacht,

om 01 uur

-dus zondag 3 oktober 1971-

opnieuw telefoon.

Venez !

Venez immédiatement à l'endroit prévu !

Als het een grap is,

dan eentje van zeer slechte smaak.

Ik heb een uur nodig

om de weg af te leggen.

In Limburg zijn de mistbanken talrijk.

en de weg moeilijk.

Voor de kerk,

nauwelijks te zien,

staat een keurig geklede man.

Als hij me ziet

verstopt hij mond en neus achter een sjaal.
C'est moi.
Appelez-moi Tyl.
En dat ik hem het stuur moet laten.
Mettez ceci,
devant vos yeux.
En dat ik niet bang moet zijn.
Une simple mesure de précaution.
Hakkelend met de vitessen,
rijdt hij naar een ongekende bestemming.
Om de rit in te kleden,
knoop ik een gesprek aan.
De eerste woorden zijn geruststellend,
dan herhaalt hij weer zijn eisen :
200 miljoen voor de vluchtelingen van Bangladesh
en een campagne van het Rijksmuseum
en Paleis voor Schone Kunsten
tegen de honger in de wereld.
Je ne supporte pas la souffrance humaine.
Je ne supporte pas moi.
Hij is 20.
Wees, en woont alleen.
J'aime de rire et de m'amuser.
Maar hij geeft toe.
Si ma mère avait encore vécu,
je ne crois pas que j'aurais volé le Vermeer.
U hield van uw moeder ?
...

De auto stopt.
Vous pouvez enlever le bandeau.
Hij neemt de autosleutels mee.
Ne vous retournez pas !

De weg, recht en in helling is verlaten.
Het enige geluid
de pruttelende uitlaat van de auto,
Ver weg,
het geluid van stemmen.
De uitgang van een dancing.
Waarschijnlijk.
Het is kwart voor drie.
De rit heeft een klein half uur geduurd.
20, 25 km ?

Het wachten duurt lang.
Dan het geluid van stappen.
Het rechterportier opent zich.

Remettez le bandeau.
De tijd om te zien
dat hij een pakket onder de arm houdt.
Dan valt weer de nacht.
Contact.
Vertrek.
Hop in galop !
Deze keer, kruisen we meer auto's.
Een steenweg waarschijnlijk.
Het strelen van het licht prikkelt de ogen,
zelfs onder de blinddoek van plastic.
Verschillende stops :
verkeerslichten.
Een uitholling in de weg
genomen zonder te vertragen.
En dan wordt het weer donker.
Totdat de auto volledig stilstaat.
On va faire les photos.
Tyl stapt uit.
Ik doe mijn blinddoek af.
Een verloren weggetje in een dennenbos.
Hij heeft de kop- en mistlampen aangezet.
neemt zijn pakket vanop de achterzetel,
pakt het uit
en nadert de schijnwerpers :
de 'Liefdesbrief' van Vermeer.
Venez !
Enkele barsten zijn zichtbaar.
Links lijkt de snede schoon gemaakt.
Rechts maskeert een doek de uitsnijding.
Prenez la signature en gros plan.
De verflaag voelt ruw aan.
Strak, alsof gesoldeerd.
Prenez aussi une photo de la toile nue,
au verso.
Dan verdwijnt de brief weer in zijn verpakking.
De terugkeer naar een geasfalteerde weg.
Prenez à gauche.
Vous trouverez votre chemin.
Voici quelques raisins.
Druiven.
Om onderweg mijn dorst te lessen
J'attends lundi.
Tenez vos promesses.
Tyl stapt uit,
en verdwijnt in de nevel.

4.

Maandag 4 oktober 1971.
Amsterdam.
Vroege ochtend.

Wij ontmoeten directeur van Schendel
in het Rijksmuseum.
- het PSK had de Vermeer van het Rijksmuseum te leen -

Goedemorgen
Morgen.
Ik heb een man ontmoet
die de dader van de diefstal van de Liefdesbrief zou kunnen zijn.
Ik heb foto's genomen.
Kan u ons zeggen,
of het over de gestolen Vermeer gaat ?
Eh, ik moet,
zoals iedere morgen,
mijn personeel zien.
Wil u even wachten ?

Wij hadden ons voorgesteld dat,
bij het zien van de foto's,
de directeur,
onmiddellijk,
zijn loep zou hebben bovengehaald.
Wij weten niet
dat hij sinds de diefstal al massa's
anonieme telefoontjes, brieven en briefkaarten heeft gekregen.
Bij de omvangrijke post, een briefkaart,
in beverig handschrift.
Een dame van 82 jaar :
Ik heb de Vermeer gezien,
6 jaar geleden
in Boedapest.

Maar de inlichtingen die u me vandaag verschaft
zijn onze hoogste aandacht waard.
Het ultieme bewijs ontbreekt echter nog.
Het is jammer dat de man niet heeft toegestaan
het doek in zijn totaliteit te fotograferen.
Want, wat uw reporter heeft gezien,
is misschien de Vermeer.
Maar, misschien ook niet !
Het is misschien één van de mechanische reproducties
op doek, bedekt met een laag vernis
zodat het lijkt op een echt schilderij.
Er zijn er duizenden van in omloop.
... Wat gaat u doen
als blijkt dat het wel degelijk om de 'Liefdesbrief' gaat ?

...
Dan moeten we beraadslagen.
Er moet een beraadslaging komen
tussen de ministeries van Nederlandse cultuur,
de Britse verzekeringsmaatschappij,
het PSK
en wij zelf.
Ik kan toch niet alleen een beslissing nemen
over zo een zwaarwichtige zaak ?
dat kan toch niet.
Kijk, ik kan u niet meer zeggen.
Ik ben in de onmogelijkheid
om de authenticiteit te bevestigen.
De dief heeft ons gezegd,
dat hij een klein stukje van het schilderij wil opsturen...
Godsallemachtig zeg !
Godsallemachtig !
Of het nog niet erg genoeg is ?

5.

Woensdag 6 oktober 1971.
12u30

Een keurig geklede,
jongeman op een bromfiets,
vraagt in een tankstation te Kuringen,
of hij mag telefoneren.

Valentin Meynen,
pompbediende,
wijst hem de telefoon.

Het is persoonlijk :
ik wil bellen met mijn meisje.

Meynen gaat buiten,
ziet, vanachter op de bromfiets,
de krant Le Soir.
Een vlaggetje met 'wees paraat'.
Meynen heeft de Vermeerzaak gevolgd,
loopt naar achteren,
zegt tegen Annie Mommen,
zijn bazin :

Ich weet het zeker.
Die schilderijendief is hier.
We moeten de politie bellen.

Hallo BRT-radio.
Hoort u ons ?
Hallo ?

Hallo... ja ik luister.

Eh bent... zegt u dat u Tyl Uilenspiegel bent?

Ja.

Hoe kunt u dat bewijzen?

Ja ik heb juist naar Le Soir gebeld,
om twaalf ure,
naar Walter Schwilden...

En wat heeft u...

En ik heb hem gezegd waar een eh,
tja, een omslag ligt met eh,
een stuk krant van Le Soir
waarop ik het schilderij heb gelegd,
en met een stilo de randen omtkend,
dus de contourlijnen van het schilderij heb weergegeven.

Eh ja.

Ja, en die is nu waarschijnlijk al eh, bijna in Hasselt,
om het op te gaan halen op de afgesproken plaats,
waar ik het juist ben gaan leggen.

Ja...

En waar ik het eh, eh, gisteravond heb gelegd
en waar ik nu nog ben gaan voorbij kijken

of het er nog was.
En dat is er niet meer?
Eh,
ja ik denk dat hij...
ik heb gebeld en hij is nu onderweg.
En wat wilt ge bewijzen met die tekening?
Eh dus, dat ik het echte schilderij heb dus hè.
Iemand anders kan dat dus absoluut niet nabootsen hè.
Want als men nu,
dat stuk, eh krantenpapier uitsnijdt
met de schaar juist langs de lijnen,
en het bijvoorbeeld past in, in...
het raam dat in Brussel is,
bij de politie geloof ik,
dat men het daarin past,
dan...
Het is niet eh,
het schilderij is niet beschadigd,
maar kom, de lijnen zijn toch...,
zijn toch onregelmatig :
onduleren nogal.
Dat kan toch niemand anders niet nabootsen...

Ja...?

Dat is eh,
dat is een onomstotelijk bewijs eigenlijk.

Waar is eh, waar is het schilderij?

Annie Mommen helpt enkele passerende klanten,
komt af en toe het vertrek binnen.

...
Het schilderij heb ik eh...
Kijk, aan tv heb ik direct, eh verstaan dat eh,
men mij aan het lijntje wou houden,
en ik heb die aarzelingen,
nie genomen,
en ik heb dat direct in veiligheid gesteld,
het schilderij.

Waar... wat bedoelt u met 'in veiligheid'?

Ja,...ik ben eh,
ik kom nu juist terug van het buitenland,
waar het dus heel veilig verborgen is.
Ik alleen weet waar dat verborgen is.
Zelfs daar in 't buitenland
weet daar niemand iets van.

Tyl Uilenspiegel, mijn collega wil u nu iets vragen.

Ja...

Eh, Tyl Uilenspiegel.
Ik ben eergisteren, eh, in Limburg geweest
en u zegt dat het schilderij verborgen zat
en dat het daar nu, nu niet meer is.

Mag ik u eens een pertinente vraag stellen?
Zat het schilderij op een, eh camping met speelplein
op de omloop van Zolder?

Nee.

Het schilderij da lag eh,
in het sportpark De Motten in Tongeren.

In Tongeren?

In Tongeren ja.

En daar is nu de politie,
die is nu aan het zoeken,
kortbij eh, eh het sportpark,
Ik heb hen zien kijken daar
waar ik de auto heb laten staan met meneer Schwilden...

Ja.

Tyl, u spreekt opnieuw over meneer Schwilden.

Eh ja...

Welke wagen heeft die meneer,
kunt u zeggen welke wagen die meneer heeft?

Ja ik ken niet zo veel van wagens...
Maar ik geloof dat het een BMW was...
Dat het een blauwe BMW was.

Oh ja.

Is dat juist?

Eh, het is eh, een eh BMW inderdaad,
maar geen blauwe hoor.

Ja, dat kan...
ik heb hem alleen 's nachts gezien hè.
Het was mist en eh eh,
de wagen was, eh compleet nat hè.

Tyl Uilenspiegel welke zijn uw plannen...

Het kan ook een lichtgroene zijn
een groene kan het zijn,
dat kan ook.

Annie Mommen,
telefoneert van bij de burens de 900.
De rijkswachtbrigade van Hasselt,
vertrekt onmiddellijk.

Tyl Uilenspiegel,
welke zijn uw plannen nu?
Het schilderij is in het buitenland.

Ja

Wat gaat u nu doen?

Ja, luister,
ik ga het niet meer te lang trekken,
ik ga hier direct wegmuizen hè,
dat moette verstaan...
ik wou-zou willen dat u het een beetje bondig maakt.
Als ik voel dat ze nog verder aarzelen en eh,

dat ze dus niet dat geld eh, direct gaan uitbetalen,
dan eh, ga ik gewoon terug naar het buitenland.
't Schilderij is er al,
dus ik loop bijna geen gevaar ne meer,
om 't zo te zeggen.
Ik loop absoluut geen gevaar nie meer.
Ik kan er naartoe en ik heb daar...
dus al zo'n beetje rondgekeken
en ik weet waar ik me moet begeven om te verkopen.
Ik heb nog geen koper voor te zeggen,
maar het zal toch niet meer lang duren,
als men het hier toch niet bereidt is
om het mij af te nemen hè!
Dan kan ik het beter ginder gaan verkopen.

Een andere bediende,
Valère van Reppelen,
saboteert de bromfiets
Tyl Uilenspiegel,
wij moeten hier nu afsnijden.
Hij laat de banden af.
Dat lukt maar gedeeltelijk :
De jongeman komt buiten ,
vraagt wat hij moet betalen.
Ich moet ins vragen.
Normaal 20fr,
maar gij hebt lang gebeld.
Das eigenlijk meer.
Probeert Annie.
Maar hij vertrekt.

Felix Mommen, Valentin Meynen en Valère Vanreppelen,
zetten met twee auto's de achtervolging in.
Annie wacht de rijkswacht op.
Intussen houdt in
uitgesteld relais
de stem van Tyl van Limburg
België in de ban.
BRT en RTB zenden unisono
het opgenomen gesprek uit.
In café Vinkenhof in de Herkenrodedreef te Kuringen
belt de jongeman naar La Dernière Heure :
Je vais voler une œuvre
au musée de Beaux-Arts de Liège.
Van Reppelen,
rijdt terug naar het tankstation
om te zeggen waar de jongeman zich bevindt.
De rijkswachtcolonne
krijgt die aanwijzingen via de centrale.
Onmiddellijk wordt de weg naar Stokrooie ingeslagen.

Mommen en Meynen
zien de blauwe zwaailichten,
Op het gehucht Tuilt
kruisen de twee colonnes elkaar.

Daar isser !

Aan de Zolderse Kiezel nr.148
Rijdt de jongeman een tuintje binnen
zet zijn bromfiets neer.
Wacht.

Mommen stopt.

De Rijkswacht stopt.

...

De jongeman, zet het op een lopen.

Mommen is,
een ogenblik,
zijn spoor kwijt,
vraagt aan een passerend meisje

Woe is de blonde jonge ?

Doa, achter het huis is 't er weggelopen !

Mommen zet de achtervolging in

Meynen langs de andere kant,

De jongeman
steekt de Boudewijnsnelweg over,
de middenberm
dwarst 4 vakken
als een hazewind.

Claxons,
een vrachtwagen wijkt uit.

De rijkswacht rijdt om

Meynen en Mommen

Achter hem aan.

Door de beek.

Door drassige weiden.

Door de modder.

Ginder ligt de abdij van Herkenrode !

De prikkeldraad moet overwonnen

Meynen heeft hem,

bijna te pakken.

Laat mich.

Kom hier gij.

Gaat eweg.

Neje.

Lopen, lopen,

lopen, lopen,

lopen, lopen,

hijg, hijg !

lopen, lopen,

lopen, lopen,

lopen, lopen,

hijg, hijg !
modder, modder,
modder, modder,
modder, modder,
hijg, hijg !
moeder, moeder,
moeder, moeder,
moeder, moeder,
hijg, hijg !

We zien hem nog
onder de poort van de abdij doorlopen.
En dan zijn we het spoor bijster.
Een meisje zegt :
Aan de achterkant kanter niet buijten.
Dus wij,
hijgend voor de poort,
tot de rijkswacht
arriveert.
En de stallen ondersteboven,
binnenstebuiten worden gekeerd.

Ich ben er met de riek op los gegaan,
hep hopen stro verzet.
En toen zaten we ineens in die ene stal.
Ich was kapot,
Ich was nog nooit zo moe geweest.
Ich hing op die reling.
Ich keek langs de voederbakken
en daar zag ich iets bewegen.
Ich zeg tegen Felix :
daar zitter !
Felix wipt over die reling,
gaat naar die plek toe,
temidden van de vaarzen,
zetter plots zijne knie op dat bewegend mest...

Ai !

Die steekt zijn armen omhoog.
Felix heeft die dan met volle kracht gegrepen.
En toen heb ich pas gevoeld
wat een macht datter had
Want die had macht.
De rijkswacht heeft hem ter toen uitgehaald.
Helemaal onder de mest.
De brigade Hasselt had een hond meegebracht.
Maar die rook niks.
Geen lijfgeur :
omdat hij zó naar de beesten stonk.

De mensen van het tankstation
hebben thans goede hoop
dat zij de enkele miljoenen
die door de verzekeringsmaatschappij werden beloofd
onder elkaar zullen mogen verdelen.

6.

Woensdag
diezelfde woensdag 6 oktober 1971.
Namiddag.

Boven, op het eerste verdiep
van de Hasseltse rijkswachterskazerne,
zit Mario.

Hij brabbelt maar wat.
Heeft geen identiteitsbewijs op zak,
en geeft verschillende namen op.

Ik heb zo een honger.
Adjutant Rik Moonen geeft hem een boterham
en een glas chocolademelk.

Dan een spervuur van vragen.

Een muur van stilte
Een kamertje verder ligt het doek,
op een tafel.

De kunstexperten
twijfelen niet.

Het doek dat we te Bolderberg in hotel Soetewey,
waar de heer Mario Roymans
als kelner was tewerk gesteld,
onder een bed uithaalden,
is wel degelijk de 'Liefdesbrief' van Vermeer.

Het schilderij is fel beschadigd.

Insnijdingen, plooiën,
een klad afgesprongen verf van 9 bij 3...
Vast staat dat wij de 'Liefdesbrief' zo sekuur mogelijk,
en in zijn oorspronkelijke staat zullen herstellen.

Het schilderij wordt thans
op een geheime plaats
tot de tanden toe bewaakt.

's Avonds wordt Mario Roymans
naar de gevangenis overgebracht.

7.

Ik zeg:

Het is Mario, het is Mario !

Wij stonden aan de grond genageld!

Mevr Paula Simkens,
uitbaatster van het hotel Soetewey te Zolder,
haar kinderen,
en de andere leden van het hotelpersoneel.

Deze middag vroeg Roymans aan de bazin een dag verlof.

Hij zei dat zijn grootmoeder in Hasselt statie ging toekomen.

Hij vroeg Paul, zijn collega, of hij de bromfiets mocht lenen.

En Paul gaf hem die,

samen met zijn leren vest en handschoenen.

Ik kan het nog altijd niet geloven.

De stem van de man op de radio,
de Limburgse Tyl bleek niemand anders te zijn
dan de kelner die sinds donderdag van vorige week
in hotel Soetewey werkte.

Daarstraks liep hij nog door de velden,

met de BOB achter hem aan

De gestolen Vermeer werd teruggevonden,
op vijf stappen van de receptie van het hotel,
onder het bed van kelner Mario.

Het doek zat in een oude luchtmatras,
die in vieren was geplooid.

Tyl logeerde hier, in een bureauke met veldbed.

Dat is altijd zo, als het druk is.

Daar staat wat schoonmaakgerief,

een kast

en een telefoon.

Soms belde hij naar een krant of zo,

Of naar de radio,

en dan deed hij alsof hij Tyl was.

Zo van die dingen.

Ik vond dat een goeie grap.

Maar hij was het natuurlijk echt.

Hij volgde alle uitzendingen

over het schilderij op radio en televisie.

Zei dat hij het fijn vond

dat iemand dat schilderij gestolen had

om die mensen te helpen.

Vroeg ook of we de dief van het schilderij zouden helpen
als we wisten wie het was.

Had u enig vermoeden

dat hij het was?

...

Waarom hebt u de politie niet op de hoogte gebracht?

... Tja.

Wie was Mario Roymans ?

Deed hij vreemd ?
Had hij een moeilijk karakter?

Nee.

Heel normaal.

Intelligent.

Volgde slechts lager onderwijs ,
maar spreekt vloeiend, Frans en Spaans.
Heeft over alles wat te zeggen,
vooral over de miserie in de wereld.

 Toch soms rare ideeën wel.

 Hij wou een landbouwstreek maken van Bolderberg.

 Maar dat is hier zandstreek.

 Maar hij dacht :

 In die bosgrond, ja,

 daar moet ook iets kunnen groeien...

Een idealist !

Die deed niet aan politiek.

 Die praten te veel en doen te weinig

Mario, die is eerlijk.

 Ik zou zo mijn portefeuille geven.

Schone jong ook.

1,85 m.

Komt goed over,

presenteert goed.

Altijd met de glimlach.

Fijn manieren.

Rookt niet, drinkt niet.

Echt : fijne jong !

Fijne jong.

Echt waar.

 Als we niks te doen hadden,

 en hij zag ginter de kinderen voetballen,

 ja, dan deter mee.

 Liepster naar toe, en deter mee.

In zijn witte obervest.

 Aan het bestuur van SK Tongeren hatter laten weten

 dat hij wou aansluiten op voorwaarde,

 dat hij in d'eerste ploeg moech spelen.

Op een nacht heeft hij op zijn kamer zitten fluiten.

gelijk ne nachtegaal, zo schoon.

 Vroeger is hij nog bij de para's geweest.

Mh.

 Deed àltijd zijn best.

Dinsdagavond was hij wél verstrooid tijden het opdienen.

 Toch goed bedacht.

 Met een Vermeer in zijn koffer

 een hotel binnenwandelen,

 waar hij de dag voordien, per telefoon,

 werk had gevraagd.

- Ik vind dat Mario in feite een zaak heeft gedaan,
die op het eerste gezicht,
en dus ook op het tweede zicht,
volledig af te keuren is.
In deze zin dat hij dus in feite,
goederen die behoren aan de gemeenschap,
dat hij die in feite beschadigd heeft,
dat hij die gestolen heeft.
Hij heeft alleen de aandacht op zijn eigen zelf getrokken.
En hij heeft daarbij nog de aandacht getrokken op een schilderij,
dat achteraf gezien, hij helemaal vernield heeft.
Het is een verstoring van de orde.
En het is een te gemakkelijke vorm van idealisme.
Het is en blijft een inbraak.
Een diefstal.
En het is verwerpelijk.
Absoluut !
En ik hoop één ding.
En dat is dat hij de rechtvaardige straf zal ondergaan.

Die jongen had een gebrek.
Hij was erg lui.
Hij was soms zo lui dat hij geen goesting had om te gaan dopen.
's Morgens bleef hij soms zo lang in bed liggen.
Die had niks te doen
Die jong was ziek.
Die deed dikwijls raar,
maar werken deed er niet -

Ze kunnen zeggen wat ze willen,
Wekenlang waren we op zoek
naar een goede kracht voor het hotel.
En daar komt Mario langs :
precies de man die we nodig hebben.
En dan...
In 't gevang...
Nee...
Ik haal hem terug.
Ik haal hem echt terug naar Soetewey.

8.

Dinsdag 19 oktober 1971.

In het PSK vindt om 21u
de reconstructie plaats.

Mario Roymans glimlacht,
half bedeesd, half beschaamd,
als hij het leger journalisten ziet.

Hij is geboeid aan de rechterhand,
op de boeien en de arm van de begeleidende bewaker,
een blauwe regenjas.

De list lukt.

Vooraleer de fotografen hem herkennen,
is de jongeman al in de gangen verdwenen.

De rekonstruktie duurt ongeveer een uur.

De pers wordt op veilige afstand gehouden.

Na afloop geeft de rechter van instructie, Durand,
een kort communiqué

Roymans bevestigt al zijn vroegere verklaringen.

Il a eu de la chance.

C'est tout.

II

1.

Ik denk,
moest Mario nu nog leven dat hij...
Ik kan het mij niet voorstellen hoe hij nu...
Nu zou hij natuurlijk vijfenvijftig
of zessen...ja, zesenvijftig jaar oud zijn.
Ik kan me dat niet voorstellen.
Voor mij is dat toch altijd
dat klein manneke.
Dat klein manneke van Nerem.

Mario wou mij altijd plagen.
Iets wegnemen of iets wegsteken.
Dat vond hij heel plezant
Als ge lang moest zoeken.
Mijn moeder had natuurlijk weinig geld,
toen mijn vader weg was.
En ze had eh, zo'n grote salami gekocht
En de volgende dag
was die salami verschu..., verdwenen.
Het eerste was natuurlijk altijd:
Mario, waar is die salami?
Ja, dat weet ik toch niet.
En hij lachte dan altijd,
Kon je nooit niet weten,
heeft hij het nu gedaan of niet?
En mijn moeder :
Mario, waar is die salami?
Ik weet toch niet waar die salami is.
En dan lachte hij.
En een week daarna gaat ze boven de kamers poetsen,
en ze dacht : wat is dat ?
Hing de salami onder zijn bed.

Ik, ja, hij was, hij had altijd,
als klein manneke was hij al bezig met zoiets.
En met mensen die armoed hadden op de wereld,
en wat weet ik allemaal.
Was eigenlijk,
voor ne jongen van zijnen ouderdom,
ongewoon, zeg maar.
Wat het milieu betreft,
was hij toen al bezig :
dat we niet meer zoveel moesten met de auto rijden.
Hij zei altijd :

Het was veel beter toen de mensen met paard en wagen reden.

Ook met dat brood bakken.
Hij had deeg gemaakt en dan reed hij
bij ons in de omgeving, heel het dorp af,
en ging eens effe zoeken
waar er nog een boerderij was,
waar ze zo'n oven buiten hadden.
Waar hij misschien de brood zou kunnen bakken,
gelijk ze het vroeger deden.

Wij waren...
Toen indertijd gingen we niet uit het dorp.

Ik ben eigenlijk altijd in Nerem geweest.
Nerem, bij Tongeren.
En dan ben ik met vijftien jaar
op leercontract gegaan,
en ben ik coiffeuse geworden.

Een gelukkige jeugd.
Nja.
Zolang als mijn vader daar was misschien niet.
Maar daarna wel.
Ze maakten veel ruzie, ja.
Veel.

Hij is weggegaan toen Mario twee was.
Mijn broer had helemaal niet meegekregen,
wat daarvóór allemaal gebeurd was.
Ik wel.
Ik was 7.
Ik ben van '45.
En dan kwam mijn vader altijd
- die betaalde wel niet
wat hij moest betalen voor ons -
maar hij gaf natuurlijk altijd heel veel zakgeld,
als hij kwam.
En dat was natuurlijk voor Mario zeer 'beëindruckend',
dat hij, zozegd, zo lief was.
Want als de papa kwam,
als het kermis was :
alle kinderen hadden vijf frank,
wij hadden honderd frank van de papa.

Ja, en mama,
Die was ...
Moeder had gewoon...
Wij dachten toen,
zij had de griep,

een griep gekregen.
Zij was ook kapster.
En dan heeft ze een paar weken gelegen,
en is ze terug beginnen werken,
omdat de klanten wachten natuurlijk.
En daarna
heeft ze, zozegd, een terugval gehad.
En die is altijd zwakker geworden
Ze had speen,
en toen ze het niet meer kon uithouden
heeft ze de dokter toch laten komen.
En die heeft ze dan direct in het ziekenhuis.
En dan is ze geopereerd worden
Was ze achtentwintig dagen in het ziekenhuis.
Maar ze werd niet beter.
Ze had altijd koorts.
En zij zei dat het was
omdat ze haar iedere dag in het bad zetten,
om te genezen van 't speen.
En dan zei ze :
Ze laten me zo lang zitten
tot het water koud is.
En daarom word ik niet beter.
En toen is ze terug naar huis gekomen.
En ze was maar tien dagen thuis,
hebben ze haar terug naar het ziekenhuis gedaan,
en toen heeft de dokter ons eerst gezegd
dat ze kanker had.
Darmkanker. Denk ik.
Ze was toen 41.

Mama heeft maar drie dagen meer geleefd.
En voor haar was dat misschien heel goed.
maar voor ons was het natuurlijk...
Eigenlijk een ramp was dat,
vooral voor Mario.
Mario was maar vijftien.
Ze heeft het heel moeilijk gehad te sterven.
Door Mario,
Omdat hij altijd zo geroepen heeft.
Ze heeft vijf keer opgehouden met ademen
en vijf keer opnieuw geprobeerd,
als Mario riep.

Ja, voor Mario :
een ramp.

Ik voelde mij ook heel erg verantwoordelijk voor hem
omdat mijn moeder,
voordat ze gestorven is altijd zei :

Maar Mario, zei ze altijd, maar Mario !
Beloof mij dat ge voor Mario zorgt.
Ja, en dan heb ik beloofd dat ik hem nam.

Daarom,
heb ik hem ook genomen.
Maar ik was te jong.
Ik was pas getrouwd,
met een man.
Ook ene uit Nerem.
Ik was twintig jaar oud.
Ik was eigenlijk te jong
om zo een jongen met vijftien jaar,
die eigenlijk een moeilijke periode had,
eh, gewoon, eh,
eigenlijk een persoon te zijn die autoriteit had ...

Ik begreep eigenlijk waarom dat Mario,
eigenlijk zo moeilijk, zó moeilijk had.
En ik had eigenlijk ook heel erg compassie met hem.
Maar mijn man niet.
Nee...

Mijn man,
als hij iets zei tegen Mario,
dan was ik kwaad.
Want ik mocht iets zeggen tegen mijn broer
maar niet hij.
Als hij hetzelfde zei als ik
dan vond ik,
dat dat anders klonk,
en dat het veel verschrikkelijker was,
als wanneer dat ik het zei.
En dat is,
dat was ook verkeerd.
Maar ja,
ik begreep dat toen ook niet.
Was voor hem ook moeilijk.
Ik denk ook dat daar,
dat mijn huwelijk daardoor,
eh, zeer geleden heeft, toen.
Na vijf jaar, zes jaar was ik,
ben ik weggegaan,
ben ik naar Tongeren gegaan,
heb ik daar een kapsalon geopend.

En,
dan is mijn vader gekomen,
en is Mario zogezegd mee naar Spanje gegaan,
en heeft hij bij mijn vader gewerkt.

Wat hij daar juist gedaan heeft,
weet ik niet.
Tja, hij heeft daarvoor appartementen gebouwd en zo.
In Peneda Del Mar.
En daar heeft hij dan mijn vader eerst leren kennen.
Zestien was Mario dan.
Die moeten hele grote moeilijkheden gekregen hebben dan samen.
Ja, hij vond het een verschrikkelijke mens, zei hij.

Mijn vader was waarschijnlijk juist nog altijd zo
gelijk hij vroeger ook was,

En dan, dan is Mario teruggekomen,
toen hij zozegd militaire dienst moest maken.
In Diest, bij de paracommando's.
Maar ook daar heeft hij...
Mario was ook speciale bij militairen.
Bijvoorbeeld in Marches les Dames,
hadden ze zo,
moesten ze aan de rotsen, kletteren
eh, hoe zegt ge dat?
Klikken, of klimmen, ja.
En dan is ene van die jongens afgestort.
En dan heeft Mario zich geweigerd.
Hij wou bij die jongen blijven,
en is daarna te voet naar huis gegaan.
En dan zijn ze hem komen halen,
hebben hem terug naar Diest gebracht.
En heeft hij in 't cachot gezeten.
De rode muts heeft hij ook niet gekregen bij de grote feest,
waar ze allemàal hun rode muts kregen.
Nee.
Die heeft hij twee dagen daarna gekregen.
Alleen.

Hij wou niet luisteren.
Hij zei altijd :
Die man die daarvoor staat
die schreeuwt zo hard ,
en die heeft waarschijnlijk thuis ook niks te zeggen.
En dan moest hij kruipen.
Als straf moest hij altijd kruipen,
om in de kantine te gaan...
Maar dan zei hij :
Dan kruip ik !
Dan ga ik niet te voet !

Dat moet wel iets bij geweest zijn
wat hem bijzonder geraakt heeft
bij die mensen daar, in Bengladesh,

want :
om zich dat te gaan uitdenken ?
Ik kan het vandaag nog niet begrijpen,
als ik daar zo over nadenk,
waarom dat hij dat gedaan heeft.

2.

Ik had gewoon,
in de krant gelezen,
dat er een schilderij gestolen was in Brussel.
't interesseerde me ook niet heel erg bijzonders,
moet ik zeggen.
Als kapster hebt ge daar ook geen tijd voor.

Ik eh, ben met mijn vrouw -mijn tweede vrouw -
eh, vertrokken uit Barcelona
-ik heb ginter, in Pineda de Mar, een zaak as aannemer-
dus eh, vertrokken op, eh, dinsdag.
En ik heb dat afgelegd in 1 rit.

Dus ongeveer veertienhonderd kilometer,
om eh, hier aan te komen woensdagmorgent,
rond vijf ure, 's morgens.
Totaal afgemat en, en moe,
om eh, de vakantie komen door te brengen
hier, in België.

Ik heb een klein jachtske in d'Ardennen.
Dat is ook mijn vakantie,

na een jaar arbeiden en eh,
veel kopbrekerij met die appartementen en zo.
En we waren dan heel eh, optimist enzovoort,
en...

Mijn broer heeft mij opgebeld, 's middags,
en hij heeft aan de telefoon gezegd :
Jenny, als de politie komt en naar mij vraagt,
dan zegt ge gewoon dat ik in het buitenland ben.
En daar heb ik natuurlijk :
Maar, waarom moet ik ?
Waarom zou de politie naar u vragen?
Ja, dat hoeft ge niet te weten.
Zeg gewoon dat ik in het buitenland ben.
En toen was ik natuurlijk gealarmeerd.
Ik zeg : Mario, wat hebt ge gedaan?
Wat is er gebeurd?
Ik dacht eerst misschien iets met een auto, of,
ik, ik, ik had helemaal geen dinges.
En dan zei hij :
Hebt ge in de gazet gelezen ?
Van de schilderij die gestolen is in Brussel?
Ik zeg :
Ja, en wat hebt gij daar mee te maken?
Ja, dat hoeft gij niet te weten.
Zeg gewoon dat ik in het buitenland ben.
Mario, alsteblijft,

zeg mij wat er gebeurd is!

En toen zei hij :

Die heb ik.

Oooooooh !

Ik dacht dat ik...

Ik zei :

Mario, 't is nie waar !

Wat hebt gij gedaan?

Nee, dat hoeft ge niet te weten.

Zeg gewoon dat ik in het buitenland ben.

En hij heeft opgehangen.

Ik had twee gazetten gekocht
aan de statie Guillemins in dinge,

Luik,

maar die vanachter in mijnen auto lagen,
en die ik nie opengedaan,
en niks...

Ik als vader van de zoon,
ik wist absoluut niks.

Ik was zo in paniek en ik dacht :

Wat ga ik nu doen ?

En toen heb ik mijn vriendin opgebeld.

En op dat moment zeiden ze op de radio :

Ze gingen het program onderbreken,
want ze hadden een gesprek met Tyl van Limburg.

Mijn vrouw zegt tegen mij :

Luistert, eh,

we moeten hier een beetje commissies gaan doen.

Want in het huiske zal dat èn dat mankeren.

En eh, nadat we dat gedaan hèmmen,
kom ik terug naar mijnen auto.

Ik had BRT-Vlaams op

En opeens hoorde ik mijn broer,
ik hoorde zijn stem.

En toen heb ik natuurlijk geluisterd
naar wat hij zei allemaal, en ik dacht :

Oh god !

En dat zei ik tegen mijn vrouw
in den auto die langst mij zat,
zei ik : Tiens, eh
dat is ne jongen van,
nie van Tongeren zelf, stad,
maar zeker en vast van e dorpke dicht tegen Tongeren.
Ik zeg : Dat is nog gene domme kerel nie.
Hoe die zich dat aanpakt.
Das nog ene die durft.
Die frank is.

Maar ik denk,
hoe dat hij het zich,
het aanpakt,
en dat lang duren.
Ik zeg : Dat duurt te lang
die gaat het nie lang,
gaan ze hem snappen...

En ik had ondertussen mijn vriendin aan de telefoon,
en ik weende natuurlijk.

En die zei :

Kom, kom direct !

Ik heb mijn salon gesloten,
ben naar haar toe gegaan.

En toen, ja, ik zei :

Wat ga ik doen?

Ik weet niet wat ik moet doen ?

Zegt zij:

Jenny, ze gaan hem hebben.

Gisteren hebben ze ene doodgeschoten
die geprobeerd heeft een auto te stelen.

Ergens in de Walen was dat

Ene van eenentwintig jaar,

zegt ze.

Weet ge wat?

Een man van mijn man, ene vriend,

die is bij de BOB in Tongeren,

ik bel die op.

En eh, ja de emissie is afgelopen,

wij komen aan,

ik zeg tegen mijn vrouw :

We gaan dezen avond naar den tv luisteren,

want ik interesseer me zeer aan wielersport.

Het was de aankomst van de Coppa Augustina.

Zegt hij :

We moeten zorgen dat we in huis zijn

voor de tv, voor de, 't journaal.

Ze gaan zeker die, die aankomst geven.

En eh...

Toen hadden we de tv opengedraaid,

een paar minuten voor de emissie,

en dan eh, zegt de speaker, eh :

De dader van de dinge van, is bekend,

is aangehouden, eh :

speciale uitzending.

Ik zeg nog tegen m'n vrouw,

ik was begonnen met eten,

ik zeg : maar gauw dan,

want dat interesseert mij :

dat is die zaak van daarstraks.
En eh, op dat moment rinkelt de telefoon
-want ik heb daar ook telefoon-
en dan heb ik daar, eh, mijn dochter,
dus Mario z'n zuster,
Jenny,
heel geaffoleerd, die mij roept,
die schreeuwt :
Papà, papà, Mario, Mario, schilderij, schilderij,
en zo vanalles.
Ik zeg : Ma, wat is toch?
Maar enfin papà, zeg ze.
Ik kan u niks meer zeggen,
maar ik gaan het u laten horen.
Ze zijn der juist mee bezig aan de tv hier.
Maar mijn dochter had Vlaamse tv op,
en ik kan, Vlaamse tv durf ik nie opzetten
omdat we te laag liggen.
Maar in één keer hoor ik daar die tv,
zij had de, de dinge tegen die tv aangezet,
dat ik dat kon beluisteren in 't Vlaams.
Dan zeg ik tegen haar :
Alstublieft, gaat gauw in d'ander plaats
-waar onze tv aan was-
met een gedacht,
dat mijne zoon ging verschijnen op 't scherm.
En omdat ik em aan de telefoon,
nie kon zien.
Ik zeg : Ziet, zie of het Mario wel is!
't Is Mario,
't is onze Mario!
Ja, eh, op dat moment kunt u wel verstaan
dat ik compleet,
enfin ik kan u zelfs nie zeggen wat,
wat ik gedaan hém, en ehm, wat ik...
Met het resultaat, ons vakantie,
die wij dachten door te brengen...
Dat zit nu zo.
Zo ver staan wij nu :
Dat ik hier totaal verloren ben.

En ondertussen hadden ze hem al.
Terwijl dat ik met de man van de BOB aan 't praten was,
hadden ze hem al.

Ja.

De dag daarop stond het in de gazet :
dat ik de politie had gebeld.

Ik heb daarna heel erg dreigbrieven gekregen.

Ja, dat ik, eh, mijn broer verraden had.

Dat ik dat gedaan had om geld te krijgen

Voor de premie die was uitgezet.
Van wie weet ik niet.
Verzekering zeker
Niet geweten dat er ooit iets is uitbetaald worden.
Zover ik weet hebben die van tankstation oder so,
ook niks gekregen.
Dreigbrieven ja. Telefoons.
Verschrikkelijke dingen.
Die hebben dat pompstation ook moeten sluiten hè
Kwam niemand meer.
Niemand.
Had iemand geschilderd.
Hier is Tyl verraden.
Kwam niemand meer.

3.

De eerste keer dat ik Mario daarna gezien heb,
Dan ben ik heel erg verschoten
want Mario,
zag eigenlijk heel goed uit hè.
En toen ik hem de eerste keer gezien heb
waren zijn haar,
hier, van voor,
al helemaal uitgevallen.
En hij was heel erg wit in z'n,
zo, in 't gezicht.
Door zo'n glas mocht ik hem zien.
Dat was heel erg verschrikkelijk.
En hij zei :
Ge moet u geen zorgen maken.

In het gerecht,
was het de eerste keer
dat we hem zo zagen.
Zonder dat er glas of iets,
tussen ons was.
We konden ook wel niet aanraken,
maar hij was toch niet ver weg van ons.
Maar ge kon niet helpen.
En hij was intussen,
zag hij heel erg slecht uit.
En dan die haren :
uitgevallen.
Was hij bijna kaal.

III

1.

Maandag 20 december 1971.

In de 20^e kamer van de correctionele rechtbank
van Brussel zit

Pierre, Mario, Roymans,
losjes, nonchalant naast een gendarm.
Hij is niet bang.

In de snikhete gerechtszaal,
zit hij,
zonder das,
in blauwe broek,
een lichtgroene jas
en een open, lichtroze hemd.

Mario zit stil.

In zichzelf gesloten,
met zijn glimlach bouwend,
aan een muur
van binnenpret.

De rechterhand in de zij,
bijt hij, minutenlang,
belangstellend,
op de nagels van zijn linkerhand.

In zijn felle donkere ogen,
brandt het vuur.

En wanneer hij aan het praten gaat
met zijn zoet Limburgs accent,
trilt het kind in hem na.

- Roymans vertoont geen tekenen
van geestesziekte of zwakzinnigheid.

Weliswaar is bij hem een vermindering vast te stellen
van het verantwoordelijkheidsbesef.

Maar hij heeft ook blijk gegeven
van een meesterlijke beheersing,
en van een buitengewone durf.

Een narcist.

Roymans was als kind een grappenmaker,
een nerveuze jongen,
guitig,
levenslustig.

Hij is infantiel.

Toen zijn ouders uit de echt scheidden,
werd de invloed van de moeder zeer groot.

Zijn moeder,
heeft voor hem altijd het gezag verpersoonlijkt.
De breuk in het familiaal leven
beïnvloedde zijn gebrek aan werkelijkheidszin.
Op school bereikte hij weinig resultaten.
Had geen zin in studie
en al vroeg ging hij uit werken.
ook daar was hij onstandvastig.
Hij is praatziek.
Een opschepper.
Gemiddeld verstandelijk ontwikkeld.
Een leugenaar.
Mist realiteitszin.
Is sociaal onaangepast,
en heeft een gebrekkige affektieve structuur.
In 1967 trok hij met zijn vader naar Spanje.
Toen bemerkte men een wijziging
in zijn houding en zijn gedrag.
Hij zonderde zich steeds meer af
Hij had de indruk,
beter door paarden
dan door mensen te worden begrepen.
Een bekrompen man
met een zeer goed idee over zichzelf.
Na zijn militaire dienst bij de para's
ging hij werken als bekister
en werd hij verliefd.
Hij kwam diep onder de indruk
van de breuk met dat meisje.
Kwam zijn bed niet meer uit.
Was depressief.
Belandde in een rusthuis.
Voelde zich, eenzaam, verlaten.
En maakte de vergelijking tussen zichzelf
en de hongerlijdende kinderen.
Die ook te lijden hebben
onder de totale onverschilligheid.
Hij heeft de daad waarvoor hij terechtstaat
niet gepleegd om er materieel voordeel uit te halen,
wel omwille van het psychologische voordeel.
Een deel van de openbare opinie
heeft van hem een held gemaakt.
Hij heeft nooit gedacht
aan wat de gemeenschap van hem zou denken.
Nu voelt hij zich verplicht een rol te spelen
die hem in de grond niet ligt. -

Tyl vrij !

Tyl vrij !

Tyl vrij !

Binnen is er niet zóveel belangstelling vanwege het publiek.
Men had zich aan veel meer volk verwacht.

Een 100 man in de publiekstribune.

Wat pers van binnen- en buitenland.

Veel Hollanders.

Zijn zus Jenny,
Zijn grootmoeder.

Zijn vader.
Mijn vader.

Mijnheer Roymans?

U weet waarom u hier verschijnt?

Ja mijnheer

U wordt beschuldigd van inbraak, diefstal,
en poging tot afpersing?

U bekent de feiten ?

Ja.

Spreek luider,
anders verstaan wij u niet.

...

U moet niet dichter komen,
want anders horen uw advocaten niet wat u zegt.

Dat kan geen kwaad.

Op dat moment brengt een gendarme een briefje :

Si Roymans est condamné,

le tribunal sautera !

...

Wat waren uw bedoelingen ?

Wat gingt gij doen met de 'Liefdesbrief' ?

Ik wilde voedsel naar Bangladesh sturen.

Hoe ? Wat ?

Flessen melk ?

Dat weet ik niet.

Geld

Hoe meende gij geld te bemachtigen ?

...

Moest het baar geld zijn of een check ?

Mij gelijk.

Als het maar echt geld was.

Maar hoe zoudt gij dat geld omgezet hebben voor Bangladesh ?

Ik wou dat geld niet !

Ik wou dat men het naar Caritas zou sturen.

Daar zou men er wel weg mee weten.

...

Hoe zijt ge op dat gedacht gekomen?

Kweetnie.

Als ik da nie gedaan had,

was ik mijn eigen zelve nie meer.
Dus dat was iets, dat was eigenlijk,
als ik da niet deed...
Ik had dat artikel gelezen in de krant
en daar stond dus...
dat was 'Oost-Bengaaltjes sterven stil'.
Ik heb dat artikel verschillende keren gelezen.
En dan...
Ze zeggen 'dat is kinderachtig'.
Ik vind daar niks kinderachtig aan.
Ik vind als ge kinderen wilt helpen,
ik vind da heel mannelijk.
Ik vind da het essentiële van een man is
dat hij kinderen bijstaat,
dat hij zich voor kinderen inzet.
Ik vind da,
ik vind da absoluut niet kinderachtig.

Mijnheer Roymans, hoe kwaamt ge op het gedacht om dat
schilderij te stelen?

Da was zo gekome.
Ik had, ik was dus, ik ging helpen.
Hoe?
Natuurlijk, ik had niks.
Ik moes gaan pikken.
Bij wie?
Bij de rijken, waar het meeste was.
En in die tijd waren er veel schilderijdiefstallen,
en is mijn oog daar op gevallen.
En ik dacht: ja kijk,
dat is iets
waar fantastisch veel waarde aan gehecht wordt.
Ik zeg, ja,
ik zal eens proberen.
Natuurlijk waar kunt ge het meest waardevolle vinden ?
En gij dacht : in Brussel.
Ja, misschien is da nie waar,
ma ik had al zoiets gehoord in mijn leven
van Paleis van Schone Kunsten.
Ik was er nooit nie geweest enzo,
maar ik dacht ja :
Paleis van Schone Kunsten.
Ja, paleis, ja,
da zal toch wel het chiqueste zijn hè.
Heb ik de trein gepak naar Brussel.
En dan heb ik daar de weg gevraagd
naar het paleis.
Ik ben er naartoe geweest,
en daar waren ze 'reclamewerken' aan 't maken,

van die expositie van Rembrandt.
Dus ik wist wel,
dat daar waardevolle schilderijen gingen komen.
Maar ik kon daar nie binnen.
Dus ik heb alleen zo een beetje rondgewandeld zo.
Beetje verkend,
op de straat
en ik ben terug naar huis gekomen.
en dan ben ik donderdag teruggegaan.
Dan was't opening van de tentoonstelling.
met prinses Paola en zo.
Ik had een mes bij.

Een mes ?

Omdat ik dat gelezen had,
dat ze da gebruike.
En dan heb ik dan
het schilderij van Vermeer uitgekozen
omdat het het meest waardevols...
waardevolste was...
En dan heb ik...
heb ik mij weggestoke, stil blijve zitte.
En om een uur of 2.00,
ben ik uit die berging gekome.
Op mijn kousevoete.
'k Had de schoene ronte nek gebonden.
Ik heb dan gekeke naar een dinges,
alarmsysteem,
maar ik zag niks...
Ik heb die krammen ene slag gedraaid,
en dan da schilderij gepakt...

Waarom hebt ge't uitgesneden?

Het was te groot.

Te groot?

Te groot voor onder mijne jas.
Ik heb nog geprobeerd de nagels los te maken.
Maar da ging niet...
Dan heb ik het doek maar uit het raam gesneden
en opgerold.

15.45

Telefonisch bericht :

Dat de zaal,
binnen twintig minuten de lucht in gaat !

Zo.

We zullen dus nog twintig minuten moeten wachten.
En ondertussen een beetje voortdoen.

Ingevolge de diefstal
heeft 'de Liefdesbrief' veel van zijn waarde verloren.

Zijt gij u van uw afkerenswaardige daad bewust?

Ja.

Maar, eh,

het geweten heeft,

heeft verschillende graden.

Als ge dat zo kunt zeggen.

Ik heb geen spijt om wat ik gedaan heb.

Maar ik heb wel dubbel spijt.

Eigenlijk.

Spijt eh, omdat ik de arme mensen van Bangladesh

geen voedsel kon bezorgen.

En ook spijt, dat dat schilderij nu beschadigd is.

En, 't is waar, dus,

dat ik nog 39 andere Vermeers wou stelen.

Ma, ik wou indruk maken

en iedereen aanzetten

om iets te doen.

Wat Roymans over naastenliefde vertelt is een karikatuur.

De liefde tot de naaste,

veronderstelt een volledige inzet van zichzelf.

Van zelfopoffering !

Pater Damiaan had ook geen geld !

Maar die schonk tenminste zichzelf weg!

Roymans koos de gemakkelijkste weg.

Ik vraag een strenge disciplinaire straf,

Maar, ik heb medelijden met Roymans.

Moet hij wel begraven worden

onder die ene monumentale vergissing ?

Hoewel de psychiater zijn gevoelens van spijt aanvecht,

wil ik het risico lopen dat die oprecht zijn.

Maar wij moeten zeggen : het was fout, mis en laf.

Die andere 'Tylen' moeten ook weten wat hen te wachten staat !

We hebben al een tweede in Antwerpen,

een derde in Luik, een vierde in Gent....

De zaak begint stilaan op een of andere klucht te lijken !

Men mag van hem geen voorbeeld maken

om andere Tylen af te schrikken.

Men mag hem niet kleineren.

Hij handelt niet zoals wij.

Misschien is hij de normale

in een abnormale maatschappij :

een verbruikersmaatschappij,

waarin men het breed heeft,

en niet weet van verantwoordelijkheid tegenover de derde wereld.

Mario Roymans was met dat probleem wèl bezig.
Bij de huiszoeking zijn boeken
over dit onderwerp gevonden.
Men mag hem niet naast grote figuren
zoals pater Damiaan stellen,
maar moet hem beoordelen naar zichzelf :
als een kleine Limburgse jongen,
met een groot plan !
Roymans hoort pausen en staatshoofden praten
over rechtvaardigheid,
maar ziet niets gebeuren.
Naar de ontwikkelingslanden
stuurt men wapens i.p.v. medicijnen!
Mario handelde als het ware
onder een morele dwang
waaraan hij niet kon weerstaan.
Hij wil de armoede en de uitbuiting
een slag toedienen.
Hij is zich bewust van de hongerproblemen...
Net als wij, want...
Wij kunnen toch niet meer zeggen :
Wij weten het niet.
Want wij weten het wel !
Wij hebben het,
net als Mario,
op de televisie gezien !
En als wij weet hebben van een misdaad,
dan moeten wij toch iets ondernemen ?
Wij moeten toch hulp verlenen,
aan personen in nood ?
Anders maken wij ons schuldig
aan verzuim,
worden wij medeplichtig
aan de misdaad zelf.
Maar wij doen niets.
Niets !
Mario wel.
Wie is hier dan schuldig ?
Mario handelde volgens begrippen
die in het internationale recht worden erkend.
Mario handelde :
tegen genocide,
tégen de honger en vóór de rechten van de mens.
en overtrad daarbij de Belgisch wet!
Mario pleegde een kleine misdaad,
zonder misdadig inzicht,
zonder misdadig opzet,
zonder persoonlijk voordeel,
een kleine misdaad,
dames en heren,

om een grotere te voorkomen !
ik vraag dan ook de vrijspraak.
Ik dank u.

Er wordt in de handen geklapt.
Dan weer een bomalarm.
En de uitspraak,
die met drie weken wordt uitgesteld.
Mario, was met Kerstmis niet thuis.

2.

12 januari 1972.
Brussel.
20^e kamer van correctionele rechtbank.

24 Maanden celstraf
waarvan zes maanden effectief
- met aftrek van het voorarrest-
en 7500 fr boete

Zo luidt de straf.

Het slaat het talrijke publiek op de adem.
Hij zal dus nog drie maanden moeten zitten.

Mario aanhoort,
geflankeerd door twee rijkswachters,
het vonnis.
Hij is bleek,
gespannen en bewegingloos.
Een samengeknepen zakdoek
in de vuist
Onder het aanhoudend geflits van de fotoapparaten
kan hij maar even glimlachen.

Hebt gij hier nog iets aan toe te voegen ?

Ik wil geen held zijn,
men moet immers geen held zijn
om niet te kunnen verdragen
dat mensen in ellende sterven.
Ik ben maar een kleine mens,
die niemand kwaad heeft willen doen.

...

Tyl van Limburg bestaat niet meer.

In de snikhete zaal,
wordt het benauwend stil.
Alsof de bommen,
waarmee werd bedreigd,
maar niet ontploffen.

Een zonde is het
die brave jongen in de gevangenis te houden,
laat hem onmiddellijk vrij.
Zo'n fijne jong!

Breek uit zoon!
Breek uit !
Saligauds, smeerlappen,

kapotschieten doet ge,
in plaats van mijne zoon te helpen !
Cochons !
Gij moet de miserie van een mens niet fotograferen !

Farizeeër.
Nu weent ge om Mario,
Maar toen hij hulp nodig had,
hebt ge niet naar hem omgekeken.
Ja.

Mario wordt weggeleid.
Hij slaat zijn hoofd omhoog,
glimlacht bemoedigend zijn familie toe.

Hou u goed,
ik trek mijn plan !

De Bond Zonder Naam overweegt,
het indienen van een genadeverzoek.

IV

Dat in het gevangenis zitten
heeft Mario niet goed gedaan.
Want zij hebben hem altijd alleen gehouden.
Ze wouden niet dat Mario eh,
mit echte, echte... Verbrecher,
- hoe zegt ge dat -
misdadigers,
echte misdadigers samenkwam.
En dat hij dus...
Daardoor was hij altijd geïsoleerd.
Mario was alleen in zijn cel.
Mario was alleen bij de wandeling.
Mario was altijd alleen.

Ik ben elke dag op bezoek gegaan.
Iedere dag naar Brussel gereden.
Oma gaan halen in Luik
-want hij hield zoveel van zijn oma-
en dan naar Brussel gereden.
En dat was het enige
dat Mario uit zijn cel kwam.
Elke dag.
Om elf ure.
En ook om zijn wandeling te doen.
Maar dan was hij ook alleen.
En dat was niet goed voor Mario.
Hij had veel te veel tijd om na te denken.
En daar heeft hij ook heel veel gefantaseerd.
Dan ging hij een boek schrijven
en wat weet ik allemaal.
En hij geloofde dat.
De mensen geloofden dat.
Want hij heeft heel veel post gekregen.
Naja:
Hij kreeg altijd brieven waar hele zinnen waren uitgeknipt.

Daarna,
toen hij terug uit het gevangenis was,
is hij weer terug bij mij gekomen.
Toen had ik intussen mijn salon verkocht
want daardoor,
dat ik iedere dag naar Brussel gereden ben,
ben ik helemaal mijn klanten kwijt geworden.
Iedereen.
Ik was nooit thuis voor vier ure.
En dan heb ik gedacht :
Ik ga dat verkopen

en ga werken.
Heb ik dan ook een plaats gekregen in Luik.
En daar heb ik mijn Duitse man leren kennen,
en ja, ...
Mario had ondertussen kennis met een vrouw,
een verpleegster,
en dan heb ik gezegd, ja :
Als Mario nu toch iemand heeft leren kennen,
en ze willen trouwen,
dan kan ik het riskeren.
Ben ik mee naar Duitsland gegaan

Mario is een half jaar later getrouwd
en dan is 't kind geboren en zo.
Isabelle heet ze,
gelijk mijn moeder.

En intussen was het al,
ging het al niet meer zo goed.
En dan is Mario,
alleen gaan wonen.
En daar had ik eigenlijk weinig contact.

Mario is mij ene keer komen bezoeken
-toen ik al in Duitsland woonde-
en toen zei hij dat hij op weg was naar Oostenrijk
Hij wou gaan skiën.
Hij had nog nooit geen skiën.
Ik kon het me niet voorstellen,
Maar ja goed, hij is naar Kitzbühel,
en vanuit Kitzbühel heeft hij mij nog gebeld.
En daarna hebben we van Mario niets,
niks meer gehoord.

Twee maanden daarna is hij in België aangekomen.
En 't schijnt te voet.
Vanuit Oostenrijk.
In de winter.
Ik weet het van mijn stiefmoeder.
Heeft stiefmoeder gebeld :
Mario is terug.
Hij was te voet aangekomen.
In de Ardennen.
't Schijnt was hij van Oostenrijk naar België gegaan.

Mario is overleden,
negentienhonderd... negenenzeventig.
Hij was 29.
Mijn vader heeft mij opgebeld
en heeft gezegd dat Mario gestorven was.

Ik ben dan naar België gevlogen.
Hij was in Tongeren,
in 't funerarium
en daar heb ik nog gezegd eh,
eh, dat,
ik wil dat ze de zerk open doen,
want ik wil hem nog zien.
En Mario lag met zijn ogen open, in de zerk.
Dat was toch niet normaal.
Wat daar gebeurd is ?
Het schijnt dat hij, eh,
dat hij, eh, tegen iemand,
een verpleger in het ziekenhuis gezegd heeft :
Dat de politie hem geslagen heeft.
En dat heeft die verpleger tegen mijn vader gezegd.
Ze hadden hem ergens,
in Luik,
hebben ze hem meegenomen,
de politie.
Ze dachten dat hij gedronken had.
En heeft hij zich geweerd ?
Daarna hebben ze hem in het ziekenhuis gebracht
en daar had hij maagbloedingen.
Uit dat ziekenhuis is hij weg
en is hij, eh,
in een rusthuis.
En daar wouden ze hem ook niet.
En dan hebben ze hem
naar nog een ander ziekenhuis getransporteerd.
En daar was hij al een heel week .
En die dokter heeft tegen mijn vader gezegd :
hij begrijpt niet waaraan dat Mario gestorven is.
Want eigenlijk hadden die maagbloedingen al opgehouden.
Die waren gestild.
En ze hebben mijn vader eerst opgebeld,
als Mario dood was.
En hoe, waarom,
dat hij dan daar met open ogen daar lag?
Dat weet ik niet.
Daarna zijn we terug naar dat ziekenhuis,
en wouden dien verpleger,
die mijn vader gesproken had, eh, spreke.
Ze hebben ons gewoon gezegd,
dat die daar nie meer werkte.
En dat wij daar niemand konden spreken.
En dan heeft mijn man gezegd :
Dat ik moest naar de politie gaan.
En gewoon aanklagen maken tegen onbekende.
Maar mijn vader en iedereen zei :
Och laat dat maar,

dat brengt niks.

Intussen is dat ziekenhuis,
dat bestaat niet meer,
dat hebben ze afgebroken in Luik.

Ik weet het niet,
ik weet het echt niet.
't Is voorbij en ja...
Ik weet het niet.

Ik ben in,
was dat 2000, 2001
ben ik naar het
Rijksmuseum gegaan
en ik heb me dat schilderij eens gaan bekijken.
Want dat had ik nooit gezien.
En daar stond ik van te kijken :
dat is heel klein, ja.
Ik zag d'er niks aan.
Ja, als leek ziet ge dat niet
wat daar repareert worden is.
Ik dacht dat dat een veel groter schilderij was.
Maar dat is heel klein.

Ja, Mario vond die vrouw lelijk.
Die had een dikke neus, zei hij.

In zijn ogen
was dat schilderij niks waard,
tegenover wat, eh,
wat daar gebeurde in Bangladesh met die kinder.
Hij vond ook dat het helemaal niet beschadigd was.
Ja, nee.
't Was toch maar gewoon een stukske kleiner geworden?
Één centimeter rondomerom.
En dan had hij het ook nog met de verf naar binnen gerold.
Verschrikkelijk.
Maar, dat kon je hem gewoon niet bijbrengen.

Als ik heel eerlijk ben,
daarna, toen Mario gestorven was,
was er bijna een last van ons gevallen.
Want daardoor
dat hij na het gevang
zo helemaal geen, geen weg meer
of gene echten thuis meer gevonden heeft,
was altijd iets zo,

eh :
Waar is hij ?
Wat doet hij ?
Waarom belt hij niet ?
Iedereen,
heel de familie was altijd maar bezig.
Waar is Mario?
Weet jij waar Mario is ?
Eh, waarom heeft hij niks meer laten horen?
Ja dat was altijd zo, zo...
Een mens was altijd ongerust.

En toen wist ik waar hij was.
Ik vond het heel verschrikkelijk.
Heel erg.
Maar daarna heb ik eerst beseft,
toen het voorbij was,
toen Mario al zeker een half jaar dood was,
toen besepte ik op een keer :
dat ik me eigenlijk geen zorgen meer moest maken om hem.
Ik wist waar hij was.
Toen dacht ik :
misschien heeft hij nu ook eindelijk zijn rust gevonden,
want rust,
dacht ik,
rust,
heeft hij nooit geen gehad.

TYL VAN LIMBURG ging in première op 21 september 2007 op locatie in Tongeren.

TYL / STEMMEN	Tom Ternest
STEMMEN	Saar Vandenberghe
STEMMEN	Christophe Aussems
JENNY	Helena Van den Berge
muziek/geluid	Bert Hornikx

een voorstelling van de Queeste

Kris Cuppens (tekst), Ek Van Rosendaal (toneelbeeld), Jorine Van Beek (kostuum), Caroline Fransens (interviews), Joris Rabijns (camera /stage), Bart Vanreusel (productieleiding), Kishan Singh (techniek), Sandra Noelmans (publiekswerking & communicatie), Jan Kuppens (zakelijke leiding), Fre Lemmens (grafische vormgeving), MOKABAR (website), Saartje Hendrikx (regie-assistentie / stage)

met dank aan

Nele Van Rompaey, Maarten Mertens, Jacqueline Schoemaeker, Remko Weijer

in coproductie met

de Velinx – Tongeren, MUZE – Heusden-Zolder, Provinciaal Domein Dommelhof – Neerpelt, CC Genk & KC België – Hasselt

met de steun van

de Vlaamse overheid, de provincie Limburg, de stad Genk

Dit is een tekstuitgave van theatermakershuis de Queeste.

De Queeste & 't Arsenal vinden het belangrijk om de nieuw geschreven of vertaalde theaterteksten die ze spelen, ook uit te geven in boekvorm. Hiervoor slaan ze de handen in mekaar.

Andere tekstuitgaven van de Queeste:

VADERLAND (Kris Cuppens/Dirk Tuypens) - uitgeput
KEAN & ZOON (Kris Cuppens/Dirk Tuypens)
STALLERHOFGEISTERBAHN (Franz Xaver Kroetz)
SHOCK (de Queeste)
HAARMANN (Marius von Mayenburg)
TEHERAN (Dirk Tuypens)
9MM (Lionel Spycher)
HOLY SHIT (Dirk Tuypens)
LIMBAUTEURS (Kris Cuppens/Jos De Wit/Yves Pétry/Kristiaan De Wachter) - uitgeput
LOCKED IN / DE QUEESTE (Paul Pourveur)
À VOLONTÉ (Pieter De Buysser)
THE NEW ELECTRIC BALLROOM (Enda Walsh)
VET VARKEN (Neil LaBute)

Andere tekstuitgaven van 't Arsenal:

HET ZUCHTEN (Michael De Cock)
NACHTZUSTERS (Betty Mellaerts)

de tekstboekjes zijn te bestellen via

www.dequeeste.be of via tel +32 (0)89 701 801
www.tarsenaal.be of via tel +32 (0)15 42 25 44

theatermakershuis
de Queeste
A. Dumontlaan 2
3600 Genk

tel +32 (0)89 701 801
info@dequeeste.be
www.dequeeste.be